

УДК 346.14:303.725.37 (045)

КОРЧАК Н.М., кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри господарського права і процесу
Юридичного інституту Національного авіаційного університету

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА ДОСТУПУ ДО ІНФОРМАЦІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ АНТИМОНОПОЛЬНОГО КОМІТЕТУ УКРАЇНИ

***Анотація.** На основі аналізу судової практики та відповідних теоретичних джерел у статті розглядаються питання, пов'язані з особливостями реалізації права доступу до інформації в діяльності антимонопольних органів.*

***Аннотация.** На основе анализа судебной практики и соответствующих теоретических источников в статье рассматриваются вопросы, связанные с особенностями реализации права доступа к информации в деятельности антимонопольных органов.*

***Summary.** Based on the analysis of judicial practice and the relevant theoretical sources, the article examines the issues related to the characteristics of using the right of access to information during the activities of competition authorities.*

***Ключові слова:** інформація, форма вимоги, реквізити запиту, підстави відповідальності, розмір відповідальності.*

Актуальність дослідження. З метою ефективного забезпечення державного захисту конкуренції у підприємницькій діяльності було створено спеціалізований орган – Антимонопольний комітет України, правовий статус якого визначений законодавцем як державний орган влади із спеціальним статусом [1, ст. 1]. Конкретизація цієї мети знайшла своє відображення у завданнях, котрі окреслені в ст. 3 Закону України “Про Антимонопольний комітет України”. Зокрема, здійснення державного контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції; контролю за концентрацією, узгодженими діями суб’єктів господарювання та регулюванням цін (тарифів) на товари, що виробляються (реалізуються) суб’єктами природних монополій; здійснення контролю щодо створення конкурентного середовища та захисту конкуренції у сфері державних закупівель.

Досягнення поставленої мети та завдань потребують системної організації діяльності антимонопольних органів. А тому в ст. 6 вказаного вище Закону зазначено, що Антимонопольний комітет України утворює територіальні відділення, які в сукупності становлять систему органів Антимонопольного комітету України, яку очолює Голова Комітету. У свою чергу, ефективність функціональних завдань, покладених законодавцем на антимонопольні органи, тісно пов'язана з проблемою своєчасного та достовірного інформаційного забезпечення реалізації їх повноважень. Саме тому як з теоретичної, так і з практичної точок зору актуальними залишаються питання особливостей реалізації права доступу до інформації в діяльності органів Антимонопольного комітету України.

Розв'язання зазначеної проблематики започатковано у публікаціях і дослідженнях таких вітчизняних та зарубіжних учених і практиків, як О. Бакалінська, Л. Біла, О. Мельниченко, В. Підлісний, Н. Саніахметова, К. Тот'єв, П. Чернелевська та ін.

Разом з тим, невирішеними залишаються питання про вид інформації, що може бути витребувана на вимогу органів Антимонопольного комітету України, про форму такої вимоги, про правові засоби фіксації усної вимоги щодо надання інформації, про

визначення моменту виникнення обов'язку щодо подання інформації на вимогу антимонопольних органів, про підстави виникнення відповідальності в сфері порушення права доступу до інформації.

З'ясування зазначених вище питань і є *метою* статті.

Виклад матеріалу. Право доступу до інформації відіграє важливу роль в механізмі реалізації низки організаційно-правових заходів державного регулювання у сфері конкуренції, які, зокрема, відбуваються у формі спостереження, та може бути використане лише у зв'язку з реалізацією завдань, котрі безпосередньо визначені законодавцем у ст. 3 Закону України “Про Антимонопольний комітет України”.

Своєчасність, безперешкодність та достовірність інформаційного забезпечення діяльності антимонопольних органів можна розглядати в якості одного з принципів конкурентного права України. Тому підґрунтя для реалізації вказаного принципу створюють п.п. 4-12 ст.16 та п.п. 3-11 ст. 17 Закону України “Про Антимонопольний комітет України”, в яких окреслена компетенція державного уповноваження Антимонопольного комітету України та голови територіального відділення Антимонопольного комітету України в сфері реалізації ними права доступу до інформації.

Власне поняття інформації дається у ст. 1 Закону України “Про захист економічної конкуренції” [2]. А саме – це відомості в будь-якій формі й вигляді, збережені на будь-яких носіях (у тому числі листування, книги, помітки, ілюстрації (карти, діаграми, організми, малюнки, схеми тощо), фотографії, голограми, кіно-, відео-, мікрофільми, звукові записи, бази комп'ютерних систем або повне чи часткове відтворення їх елементів), пояснення осіб та будь-які інші публічно оголошені чи документовані відомості. Причому органи Антимонопольного комітету України у здійсненні наданих їм повноважень не обмежені у виборі джерела отримання інформації [3, п. 8].

Безпосередньо в питаннях про інформацію слід керуватися законами України “Про інформацію” від 02.10.92 р., “Про державну таємницю” від 21.01.94 р. та Постановою Кабінету Міністрів України “Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці” від 09.08.93 р. Не вдаючись до детальної характеристики поняття “інформація”, варто вказати, що в цілях реалізації норм конкурентного законодавства стосовно розуміння інформації законодавець у ч. 2 ст. 22-1 Закону України “Про Антимонопольний комітет України” оперує поняттями “документи”, “статистична та інша інформація”, а обов'язок її надання поширюється в тому числі і щодо інформації з обмеженим доступом, і щодо банківської таємниці, припис про що міститься у ч. 1 ст. 22-1 вказаного Закону.

Реалізація права доступу до інформації в діяльності антимонопольних органів пов'язана із вирішенням питання про форму фіксації вимоги щодо її подання. На жаль, це питання не знайшло свого належного відображення у законодавстві про захист економічної конкуренції, що і стало чинником різноманітної судової практики. Наприклад, Постановою судової колегії по перегляду рішень, ухвал, постанов Вищого арбітражного суду України від 06.12.00 р. у справі № 1/25 було встановлено, що, визнаючи недійсною постанову державного уповноваженого Комітету від 17.19.99 р. у справі за позовом Комітету до АТ “К. Л. У.” про стягнення штрафу та пені, Вищий арбітражний суд, зокрема, виходив з того, що запит Комітету має бути складено тільки у формі рішення або постанови і що вимога державного уповноваженого, викладена в іншій формі, в цьому випадку є запитом інформації і не є обов'язковою для виконання. Скасовуючи це рішення, судова колегія по перегляду

рішень, ухвал, постанов Вищого арбітражного суду зазначила, що вимоги державного уповноваженого, зокрема у вигляді запиту про надання інформації, є обов'язковими для виконання суб'єктом господарювання у визначені цією вимогою строки. Невиконання цих законних вимог тягне за собою передбачену законодавством відповідальність [4, с. 41].

В якості іншого прикладу можна навести випадок із Львівською державною залізницею, яка звернулася до Верховного Суду України із касаційною скаргою на постанову Вищого господарського суду від 24.09.01 р. у справі № 7/11. Спірна справа зводилася до того, що постановою державного уповноваженого Антимонопольного комітету від 28.12.00 р. № 07/49-п визнано, що Львівська державна залізниця вчинила правопорушення у вигляді неподання інформації на запит державного уповноваженого Антимонопольного комітету України згідно зі ст. 19 Закону України “Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності” (чинного на період вчинення правопорушення), і накладено відповідний штраф. Відповідач звернувся з позовом до Вищого арбітражного суду про визнання недійсною цієї постанови. Рішенням судової колегії по розгляду господарських спорів Вищого господарського суду України від 06.03.01 р. у справі № 7/11 Львівській державній залізниці було відмовлено у задоволенні позову. Зазначене рішення було переглянуто в касаційному порядку судовою колегією Вищого господарського суду України та постановою від 24.09.01 р. у справі № 7/11 залишено без змін [5, с. 44].

Слід також звернути увагу і на те, що запит про надання інформації, який можуть робити антимонопольні органи суб'єктам господарювання, об'єднанням, органам влади, органам місцевого самоврядування, органам адміністративно-господарського управління та контролю, іншим юридичним особам, їхнім структурним підрозділам, філіям, представництвом, їхнім посадовим особам та працівникам, фізичним особам, є на сьогодні, як правило, формою письмової вимоги.

Поряд із визнанням у судовій практиці запиту як форми витребування інформації виникає питання про його реквізити. І знову ж таки, конкурентним законодавством не передбачено, що запит відповідної посадової особи антимонопольного органу про надання інформації має бути виконаний на спеціальному бланку та скріплений печаткою. Так, при розгляді справи № 2-22/12269-2006 Вищий господарський суд України виходив з того, що попередніми судовими інстанціями встановлено і перевірено належними засобами доказування, що запит Відділення Комітету був підписаний належним чином уповноваженою посадовою особою. Водночас, чинним законодавством України не передбачено, що відповідний запит мав бути виконаний обов'язково “на бланку суворої звітності” та скріплений печаткою Відділення Комітету. Законом не встановлено й обов'язкової участі сторони, в даному разі Товариства, у розгляді адміністративною колегією Відділення Комітету справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції [6, п. 7].

Використовуючи логічний спосіб тлумачення положень ст. 22-1 Закону України “Про Антимонопольний комітет України”, можна стверджувати, що вимога щодо подання інформації може бути не тільки письмовою, а й усною. У ч. 5 ст. 22-1 Закону встановлено, що формою фіксації останньої є складення протоколу, в якому зазначається дата і місце його складання, прізвище державного уповноваженого Антимонопольного комітету України, голови територіального відділення

Антимонопольного комітету України, уповноважених ними працівників антимонопольних органів із зазначенням їх посад, прізвищ осіб, які надають пояснення.

Піддаючи правовому аналізу зміст ст. 22 Закону України “Про Антимонопольний комітет України”, можна зробити висновок про те, що вимоги антимонопольних органів є обов’язковими для виконання у визначених в них строках. У зв’язку з цим, хочемо навести наступний приклад із судової практики. Рішенням судової колегії по розгляду господарських спорів Вищого арбітражного суду України від 22.12.99 р. у справі № 2/61 було відмовлено у задоволенні позову ВАТ “Оранта-Січ” про визнання недійсною постанови державного уповноваженого щодо накладення штрафу за несвоєчасне подання інформації на відповідний запит. Це рішення було перевірено у порядку нагляду судовою колегією по перегляду рішень, ухвал, постанов Вищого арбітражного суду України та постановою від 17.02.00 р. № 04-1/1-10 у справі № 2/61 залишено без змін, оскільки посилання заявника на Закон “Про інформацію” щодо строку витребування інформації є помилковим, так як питання подання відповідної інформації регулюється спеціальною нормою Закону “Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності” (котрий на той час був чинний на території України), який є пріоритетним по відношенню до Закону “Про інформацію” [7, п. 6].

Не слід забувати, що обов’язковість виконання вимог органів Антимонопольного комітету України встановлена в ст. 22 Закону України “Про Антимонопольний комітет України”. У зв’язку з цим, хочемо навести ще один досить показовий приклад із практики розгляду такої категорії справ. Так, Постановою голови Запорізького обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України від 21.07.00 р. № 13-п на ВАТ “Мелітопольпродмаш” та ЗАТ “Мелітопольпродмашсервіс” було накладено штраф за порушення антимонопольного законодавства, несвоєчасне подання на відповідний запит необхідної інформації вказаними суб’єктами господарювання. Не погоджуючись із цією постановою в частині накладення штрафу, ЗАТ “Мелітопольпродмашсервіс” звернулося із відповідним позовом до арбітражного суду Запорізької області. Рішенням останнього від 12.10.00 р. у справі № 2/1/725а позов ЗАТ “Мелітопольпродмашсервіс” було задоволено, а постанову голови Запорізького обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України в частині накладення штрафу за порушення антимонопольного законодавства, передбаченого абз. 4 ст. 19 Закону України “Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності”, визнано недійсною. Згодом у порядку нагляду це рішення було перевірено першим заступником голови арбітражного суду Запорізької області (постанова від 13.12.00 р. у справі № 2/1/725а) та судовою колегією по перегляду рішень, ухвал, постанов Вищого арбітражного суду України (постанова від 27.06.01 р. № 04-1/9-10/30 у справі № 2/1/725а) та залишено без змін.

Запорізьке обласне територіальне відділення Антимонопольного комітету України звернулося до Верховного Суду України з касаційною скаргою на постанову судової колегії по перегляду рішень, ухвал, постанов Вищого арбітражного суду України від 27.06.02 р. № 04-1/9-10. Постановою Верховного Суду України від 11.02.02 р. касаційну скаргу було задоволено, спірні постанови та рішення скасовано і як результат – справу № 2/1/725а направлено на новий розгляд до суду першої інстанції [8]. Наведене в якості прикладу рішення Верховного Суду України мотивоване тим, що державний уповноважений, голова територіального відділення має право вимагати для перевірки дотримання конкурентного законодавства необхідні документи та іншу інформацію у

зв'язку з реалізацією їх повноважень. Вимоги є обов'язковими для виконання у зазначені ним строки, а їх невиконання тягне за собою передбачену законом відповідальність.

Залежно від особи порушника за неподання інформації у встановлені строки, її подання в неповному обсязі або подання недостовірної інформації передбачена: 1) господарсько-правова відповідальність у вигляді штрафу, який накладається на об'єднання підприємств, суб'єктів господарювання у розмірі до одного відсотка доходу (виручки) суб'єкта господарювання від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за останній звітний рік, що передував року, в якому накладається штраф відповідно до ст. ст. 50, 52 Закону України “Про захист економічної конкуренції”; 2) адміністративна відповідальність у вигляді штрафу, який накладається на посадових осіб та керівників у розмірі до шести неоподатковуваних мінімумів доходів громадян відповідно до ст. 166-4 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Подання ж окремих з витребуваних документів (подання в неповному обсязі) розцінюється як неподання інформації. Це пояснюється тим, що законодавством не передбачено право суб'єктів господарювання подавати окремі з витребуваних державним уповноваженим чи головою територіального відділення документи чи ухилятися від надання окремих з витребуваних документів. Якщо зазначена інформація в установленій термін подана у неповному обсязі, то цей факт є об'єктивним підтвердженням неподання інформації.

Відповідно до ст. 42 Закону України “Про захист економічної конкуренції” строк давності притягнення до відповідальності за вказані вище порушення становить три роки з дня їх вчинення, а в разі триваючого порушення – з дня закінчення вчинення порушення. В якості коментарю до вказаного нами вище слід зазначити, що факти неодноразового неподання інформації на запити органів Антимонопольного комітету не є триваючими порушеннями у розумінні ст. 42 Закону України “Про захист економічної конкуренції”, а утворюють самостійні (окремі) порушення законодавства про захист економічної конкуренції. Наприклад, Вищий господарський суд України погодився з висновками Антимонопольного комітету України про те, що неподання господарським товариством інформації на запити його державного уповноваженого, які були йому надіслані у формі листів від 01.04.03 р., 24.04.03 р. та 07.10.03 р., є не “триваючими порушеннями”, а конкретними актами невиконання конкретно заснованої на законі вимоги державного органу, що тягне за собою встановлену чинним законодавством відповідальність, незалежно від того, чи притягався раніше суб'єкт господарювання до відповідальності за подібне правопорушення [9, п. 6].

В кожному випадку при розгляді відповідних справ про правомірність притягнення до відповідальності за неподання певних даних на запит органу Антимонопольного комітету України господарському суду слід встановлювати, чи було повідомлено суб'єкта господарювання про необхідність надання даних та у якій саме спосіб, а також причини, з яких їх не було надано. Вимога щодо витребування інформації може бути надана суб'єкту господарювання для виконання у будь-який спосіб (надсилання, вручення під розписку), оскільки законодавством про захист економічної конкуренції не встановлено способу вручення запитів органів Антимонопольного комітету України. Як зазначається в одному з оглядових листів Вищого господарського суду України, з моменту вручення в установленому порядку поштового відправлення воно належить адресатові [10, п. 6].

В літературі справедливо акцентується увага на тому, що для кваліфікації дій за п. 13 ст. 50 Закону України “Про захист економічної конкуренції” важливим є не дата

отримання відповіді Комітетом чи територіальним відділенням, а дата відправлення такої відповіді [11, п. 4]. Адже відповідальність встановлена не за “ненадходження” інформації до антимонопольного органу, а за її неподання.

Варто також акцентувати увагу і на тому, що вимоги антимонопольних органів щодо подання інформації у формі запиту не пов’язані з обов’язковим проведенням планової чи позапланової перевірки суб’єкта господарювання, правова регламентація якої забезпечується Положенням про порядок проведення перевірок додержання законодавства про захист економічної конкуренції, що затверджене розпорядженням Антимонопольного комітету України від 25.12.01 р. № 182-р та зареєстроване в Міністерстві юстиції України 13.02.02 р. за № 139/6427, а також з наявністю чи відсутністю у нього монопольного (домінуючого) становища. Зокрема, господарським судом Чернігівської області було відмовлено у задоволенні позову ЗАТ “В” про визнання недійсним рішення Чернігівського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України від 25.06.02 р. № 12-2002 про вчинення ЗАТ “В” порушення конкурентного законодавства у вигляді неподання інформації територіальному відділенню, що передбачено п. 13 ст. 50 Закону України “Про захист економічної конкуренції”, та накладення штрафу. Визнаючи рішення територіального відділення таким, що відповідає законодавству, господарський суд виходив, зокрема, з того, що неподання інформації на запит є порушенням законодавства про захист економічної конкуренції, а вимоги голови територіального відділення у вигляді запиту не пов’язані з обов’язковим проведенням планової чи позапланової перевірки суб’єкта господарювання [12, с. 53].

Іншою проблемою, яка може виникнути в процесі притягнення до відповідальності за неподання інформації на запит антимонопольного органу, є з’ясування питання про співвідношення обов’язку суб’єкта господарювання щодо її надання та наявності чи відсутності у нього монопольного (домінуючого) становища. Постановою голови територіального відділення Антимонопольного комітету України в Автономній Республіці Крим від 04.02.98 р. № 05/4 визнано, що колективне агропромислове підприємство “Ізмурдний” вчинило порушення у вигляді несвоєчасного подання інформації на відповідний запит голови територіального відділення. У свою чергу колективне агропромислове підприємство “Ізмурдний” звернулося до арбітражного суду Автономної Республіки Крим з позовною заявою про визнання недійсною постанови голови територіального відділення Антимонопольного комітету України в Автономній Республіці Крим від 04.02.98 р. № 05/4 на підставі того, що воно не займає монопольного становища на ринку надання послуг чи випуску товарів, отже – не несе зобов’язання щодо надання інформації на запит голови територіального відділення Антимонопольного комітету України в Автономній Республіці Крим. Рішенням арбітражного суду Автономної Республіки Крим від 06.04.98 р. у справі № 2010-2 в задоволенні позову відмовлено, оскільки для притягнення до відповідальності за неподання інформації не має значення наявність чи відсутність монопольного становища на ринку, а органи Антимонопольного комітету України в межах своїх повноважень можуть здійснювати перевірку підприємств. Вказане рішення після перевірки у порядку нагляду заступником голови арбітражного суду Автономної Республіки Крим (постанова від 04.09.98 р. в справі № 2010-2) та судовою колегією по перегляду рішень, ухвал, постанов Вищого арбітражного суду України (постанова від 05.04.99 р. № 04-1/2-10/147 у справі № 2010-2) було залишене без змін.

У свою чергу в межах наданих повноважень антимонопольні органи мають право запитувати у суб'єкта господарювання інформацію і у тих випадках, коли вона не стосується його основного виду діяльності і становить комерційну таємницю або ж коли це є необхідним при розгляді заяв чи справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції [13, п. 1.2, п. 1.4.].

Висновки.

Підсумовуючи результати дослідження в межах окресленої проблеми, варто акцентувати увагу на тому, що законодавець чітко визначає повноваження антимонопольних органів при отриманні інформації, необхідної для проведення як дослідження ринків, так і розслідувань справ. Водночас, проблемою залишається відсутність як у Законі України “Про Антимонопольний комітет України”, так і у Законі України “Про захист економічної конкуренції” чітко прописаної форми вимоги щодо витребування інформації, необхідної для реалізації контрольних завдань з боку органів Антимонопольного комітету України, її реквізитів, моменту отримання та дачі відповіді. І таку прогалину заповнює судова практика, аналіз якої ми спробували здійснити в межах даної статті.

Незнання чи ігнорування тих норм, які забезпечують механізм реалізації антимонопольними органами права доступу до інформації, може стати причиною виникнення для суб'єктів господарювання небажаних фінансових проблем у вигляді сплати штрафів, причому не виключається можливість одночасного їх стягнення як із суб'єкта господарювання на підставі ст. ст. 50, 52 Закону України “Про захист економічної конкуренції”, так і з посадових осіб та керівників цього ж суб'єкта господарювання на підставі ст. 166-4 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Використана література

1. Про Антимонопольний комітет України : Закон України від 26.11.93 р. № 3659-ХІІ (із змін. і доп.) // Відомості Верховної Ради. – 1993. – № 50. – Ст. 472.
2. Про захист економічної конкуренції : Закон України від 11.01.01 р. № 2210-ІІІ // Офіційний вісник України. – 2001. – № 7. – Ст. 260.
3. Оглядовий лист Вищого господарського суду України “Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із застосуванням законодавства про захист економічної конкуренції від 03.12.04 р. № 04-5/3180. – (За матеріалами справ, розглянутих у касаційному порядку Вищим господарським судом України). – Режим доступу : [//www.amc.gov.ua/amc/control/uk/publish/article%3fshowHidden=1&art_id=143673](http://www.amc.gov.ua/amc/control/uk/publish/article%3fshowHidden=1&art_id=143673)
4. Мельниченко О.І. Про практику застосування арбітражними судами конкурентного законодавства / О.І.Мельниченко // Вісник господарського судочинства. – 2001. – № 2. – С.40-49.
5. Підлісний В. Право на інформацію / В. Підлісний // Конкуренція. Вісник Антимонопольного комітету України. – 2002. – № 2. – С. 42-45.
6. Оглядовий лист Вищого господарського суду України “Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із застосуванням законодавства про захист економічної конкуренції” від 21.08.07 р. № 01-8/741. – (За матеріалами справ, розглянутих у касаційному порядку Вищим господарським судом України). – Режим доступу : [//www.amc.gov.ua/amc/control/uk/publish/article%3fshowHidden=1&art_id=143713](http://www.amc.gov.ua/amc/control/uk/publish/article%3fshowHidden=1&art_id=143713)
7. Оглядовий лист Вищого арбітражного суду України “Про деякі питання практики вирішення спорів за участю органів Антимонопольного комітету України” від 17.04.01 р. № 01-8/459. – (За матеріалами судової колегії Вищого арбітражного суду України по перегляду рішень, ухвал, постанов) // Вісник господарського судочинства. – 2001. – № 3. – С. 115-121.

8. Постанова судової палати Верховного Суду України від 11.02.02 р. у справі № 2/1/725 // Вісник господарського судочинства. – 2004. – № 1. – С. 251-252.

9. Оглядовий лист Вищого господарського суду України “Про деякі питання практики вирішення спорів, пов’язаних із застосуванням законодавства про захист економічної конкуренції” від 11.07.05 р. № 01-8/1222. – Режим доступу : [//www.amc.gov.ua/amc/control/uk/publish/article%3fshowHidden=1&art_id=143683](http://www.amc.gov.ua/amc/control/uk/publish/article%3fshowHidden=1&art_id=143683)

10. Оглядовий лист Вищого господарського суду України “Про деякі питання практики вирішення спорів, пов’язаних із застосуванням законодавства про захист економічної конкуренції” від 25.11.09 р. № 01-08/627. – Режим доступу : [//www.amc.gov.ua/amc/control/uk/publish/article%3fshowHidden=1&art_id=159760](http://www.amc.gov.ua/amc/control/uk/publish/article%3fshowHidden=1&art_id=159760)

11. Ущук П. У стосунках між бізнесом та органами Антимонопольного комітету України недомовок бути не повинно / П. Ущук // Конкуренція. Вісник Антимонопольного комітету України. – 2009. – № 1(32). – С. 36-44.

12. Мельниченко О. Інструменти конкурентної політики / О. Мельниченко // Конкуренція. Вісник Антимонопольного комітету України. – 2003. – № 3. – С. 51-56.

13. Ущук П. У стосунках між бізнесом та органами Антимонопольного комітету України недомовок бути не повинно / П. Ущук // Конкуренція. Вісник Антимонопольного комітету України. – 2008. – № 4(31). – Режим доступу : [//www.amc.gov.ua/amc/control/uk/publish/article%3fshowHidden=1&art_id=144616](http://www.amc.gov.ua/amc/control/uk/publish/article%3fshowHidden=1&art_id=144616)

~~~~~ * * * ~~~~~